

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fikhî” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Usulü’l Fıkıhtan: Hakkında Sustu

Yahya Ebu Zinet’e

Soru:

Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuh

Şeyhimiz Allah sizi korusun, emaneti taşımada size yardım etsin ve Allahu Teala'nın izniyle yakın zaferiyle sizi desteklesin.

Öncelikle benden alacağınız birçok sorudan dolayı özür dilerim. Ancak biz partide, Allahu Teala'nın inayetiyle fikrimizin güçlü ve saf kalması için inceleyip araştırmayı öğrendik.

Soru usulü’l fıkıhtaki, hakkında sustu metnine ilişkin olacaktır:

Tirmizi'nin Selman Farisi'den Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini rivayet ettiği gibi hadiste şöyle geçmektedir: **الْحَلَالُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ وَالْحَرَامُ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ وَمَا سَكَتَ عَنْهُ فَهُوَ** “Helal, Allah'ın Kitabında helal kıldığıdır. Haram da Allah'ın Kitabında haram kıldığıdır. Hakkında sükût ettiği şeyler ise (bir şey söylemediği şeyler ise) bağışladığı şeyler zümresindedir.”

Hadiste geçen sükût etmeyi, nüzul döneminde, yani teşrî (hüküm) tamamlanmadan ve Allahu Teala'nın, **“Bugün dininizi kemale erdirdim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'dan razı oldum.”** [Maide 3] kavli nazil olmadan önce teşrî (hüküm) hakkında sükût etmek olarak anlayabilir miyiz? Şeriat gelmeden önce şeriatın olmadığı ve teklifte asıl olanın beraet-i zimmet (suçsuzluk) olduğu bilinmektedir. Nitekim inzal olduğu sırada Müslüman, inen (teşrî kılınan) hükümlerin önündeydi ve şeriat, bunların hükmünü helal veya haram olarak açıklıyordu. Müslüman da bunları, teşrî (hüküm) olmasına ve bundan dolayı hesaba çekileceğine binaen yapıyordu. Ancak tamamlanıncaya kadar henüz teşrî (hüküm) olarak indirilmeyen fiiller ve şeyler de vardı. İşte Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şu kavliyle kastettiği şey budur: **وَمَا سَكَتَ عَنْهُ فَهُوَ عَفْوٌ** “Hakkında sükût ettiği şeyler ise (bir şey söylemediği şeyler ise) bağışladığı şeyler zümresindedir.” Yani bunların teşrîi (hükümü) noktasında sustu demektir. Dolayısıyla bunlar bağışlanmıştır, yani bir Müslüman, ister yapsın ister terk etsin bunlardan dolayı hesaba çekilmeyecektir. Zira Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Allah soru nedeniyle Müslümanlara bir zorluk çıkarmasın diye hakkında teşrî (hüküm) indirilmeyen şeyler hakkında soru sorulmasını ve araştırılmasını yasaklamıştır.

Şeriat tamamlandıktan ve Allahu Teala'nın şu kavlinin inzal olmasından sonrasına gelince; **“Bugün dininizi kemale erdirdim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'dan razı oldum.”** [Maide 3] Ortada herhangi bir şey veya teşrî (hükümü) hakkında sükût edilecek bir fiil kalmamıştır; çünkü şeriat, eşya ve fiillerin bütün hükümlerini ihtiva etmiştir. Dolayısıyla hüküm ve hükmün mahalli dışında herhangi bir şey veya fiil kalmamıştır. Dolayısıyla da Müslümanın, inzal zamanında Müslümanların üzerinde olduğu durumun aksine yapmak istediği tüm fiillerin hükmünü sorması ve araştırması gerekir.

Sevgili Şeyhimiz, bu anlayış doğru olarak kabul edilebilir mi? Benim, İslam Şahsiyeti kitabının 3. cildinde geçenleri benimsediğim ve Allahu Teala'nın izniyle kesinlikle onun dışına çıkmadığım da bilinmelidir.

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Görünen o ki sizin kafanızı karıştıran bir paragraf var; bu da sorunuzdaki şu sözünüzdür:

(Ancak tamamlanıncaya kadar henüz teşrî (hüküm) olarak indirilmeyen fiiller ve şeyler de vardı. İşte Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şu kavliyle kastettiği şey budur: وَمَا سَكَتَ عَنْهُ فَهُوَ عَفْوٌ **"Hakkında sükût ettiği şeyler ise (bir şey söylemediği şeyler ise) bağışladığı şeyler zümresindedir."** Yani bunların teşrîi (hükümü) noktasında sustu demektir. Dolayısıyla bunlar bağışlanmıştır, yani bir Müslüman, ister yapsın ister terk etsin bunlardan dolayı hesaba çekilmeyecektir. Zira Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Allah soru nedeniyle Müslümanlara bir zorluk çıkarmasın diye hakkında teşrî (hüküm) indirilmeyen şeyler hakkında soru sorulmasını ve araştırılmasını yasaklamıştır.)

(**"Hakkında sükût ettiği şeyler ise (bir şey söylemediği şeyler ise) bağışladığı şeyler zümresindedir."**) cümlesi, onlar hakkında şerî hükümlerin inmediği anlamına gelmez, aksine Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in hakkında sükût ettiği bu husus, şayet eşya hakkında ise helal yani mubah olduğu, yok eğer fiil hakkında ise farz, mendup, mubah veya mekruh olduğu anlamına gelir... Nitekim daha önce biz, H. 25 Cumade'l Âhir 1434 M. 05/05/2013 tarihindeki benzer bir soru-cevapta bunu açıklamıştık; şimdi aşağıda, cevapta meseleyle ilgili geçen hususları zikredeceğim:

[1- İlgili hadisler şöyledir:

a- Tirmizî Selman el-Farisi'den şöyle rivayet etti: "Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e yağ, peynir ve kürk hakkında soruldu. O da şöyle buyurdu: وَالْحَرَامُ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، وَمَا سَكَتَ عَنْهُ فَهُوَ مِمَّا عَفَا عَنْهُ **Helal, Allah'ın Kitabında helal kıldığıdır. Haram da Allah'ın Kitabında haram kıldığıdır. Hakkında sükût ettiği (bir şey söylemediği şey) ise bağışladığı şeyler zümresindedir."** Ebu Davud'un İbn Abbas'tan rivayeti ise şöyledir: فَبَعَثَ اللَّهُ تَعَالَى نَبِيَّهُ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنْزَلَ كِتَابَهُ، وَأَحَلَّ حَلَالَهُ، وَحَرَّمَ حَرَامَهُ، فَمَا أَحَلَّ فَهُوَ حَلَالٌ، وَمَا حَرَّمَ فَهُوَ حَرَامٌ، وَمَا سَكَتَ عَنْهُ فَهُوَ عَفْوٌ **"Allah Teala Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i gönderdi, kitabını indirdi, helalini helal, haramını da haram kıldı. Helal kıldığı helaldir, haram kıldığı da haramdır, sükût ettiği de affedilmiştir."**

b- Beyhâki Sunen'ul Kubra'da Ebi Salebe'den şunu rivayet etti: إِنَّ اللَّهَ فَرَضَ فَرَائِضَ، فَلَا تُضَيِّعُوهَا، فَلَا تَغْتَدُّوهَا، وَتَهَيَّ عَنْ أَشْيَاءَ، فَلَا تَنْتَهُكُوهَا، وَسَكَتَ عَنْ أَشْيَاءَ رُخْصَةً لَكُمْ، لَيْسَ بِسَيِّئَانِ، فَلَا تَبْخَثُوا عَنْهَا **Allah farzlar kıldı onları zayi etmeyiniz ve sınırlar koydu onları aşmayınız, bir şeyleri yasakladı. Onları işlemeyiniz, unutmaksızın size ruhsat olsun diye de bazı şeyler hakkında sustu onları araştırmayınız."**

c- Tirmizi ve Darukutnî Ali Radiyallahu Anh'dan şunu rivayet etti: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ وَبِاللَّهِ عَلَى النَّاسِ جِحُّ الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفِي كُلِّ عَامٍ؟ فَسَكَتَ، فَقَالُوا: أَفِي كُلِّ عَامٍ؟ قَالَ: لَا وَلَوْ قُلْتُمْ نَعَمْ لَوْجِبَتْ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ تُبَدِّ لَكُمْ تَسْأَلُكُمْ **"Şu ayeti kerime indiğinde "Oraya yol bulanlar için Beyti hacetmek Allah'ın insanlar üzerindeki bir hakkıdır." Dediler ki: "Her yıl mı ey Allah'ın Rasulü?" Sustu. Dediler ki: "Her yıl mı ey Allah'ın Rasulü?!" O da: "Şayet evet deseydim farz olurdu." Buyurdu. Bunun üzerine Allah şu ayeti indirdi: "Ey iman edenler! Size açıklandığı takdirde, sizi üzecek olan şeylere dair soru sormayın."**

Başka bir rivayette ise Darukutnî Ebu Hurayra'dan Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etti: يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُنْتُمْ الْحُجُّ فَعَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: فِي كُلِّ عَامٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَأَعْرَضَ عَنْهُ، ثُمَّ عَادَ فَقَالَ: فِي كُلِّ عَامٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: وَمَنْ الْقَائِلُ؟ قَالُوا: فُلَانٌ، قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ قُلْتُمْ نَعَمْ لَوْجِبَتْ وَلَوْ وَجِبَتْ مَا أَطَقْتُمُوهَا وَلَوْ لَمْ تُطِيفُوهَا لَكَفَرْتُمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ تُبَدِّ لَكُمْ تَسْأَلُكُمْ **"Ey insanlar! Size hac yazıldı" Bir adam kalktı ve "Her sene mi ey Allah'ın Rasulü?" dedi. Rasul ondan yüz çevirdi. Sonra tekrar aynı soruyu sordu: "Her sene mi ey Allah'ın Rasulü?" Bunun üzerine şöyle buyurdu: "Sorun kimdi?" Dediler ki: "Filanca" Dedi ki: "Şayet evet deseydim farz olurdu. Farz olduğunda da güç yetiremezsiniz. Güç yetiremediğiniz zaman da küfre girerdiniz" Ardından Allah şu ayeti indirdi: "Ey iman edenler! Size açıklandığı takdirde, sizi üzecek olan şeylere dair soru sormayın."**

2- Hadislerin anlamını açıklamaya geçmeden önce gerekli bazı şeylere değinmek güzel olur:

a- Eşya ile fiil arasındaki ayırım, usulü'l fıkıh konusudur, dil bahsi değildir. Aksi takdirde "Şey" sözcüğü fiili de içerir. Böylece şerî hükmü farz, vacip, mendup, mubah, mekruh, haram, mahzur, ruhsat, azimet, şart, sebep, mani, sahih, fasit ve butlan diye ayırmak... usulü'l fıkıh terimleridir. Bunların anlamlarını bulmak için sözlüğe bakarsanız, fıkhi anlamları bulamazsınız.

Bu usulü'l fıkıh terimleri, Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem ve Raşid Halifeler döneminden sonra ortaya çıktı. Dilbilgisi terimleri olan Fail ve Meful gibi... Eğer bunlar için sözlüklere bakılırsa Dilbilgisi anlamlarından farklı anlamlar olduğu görülecektir.

b- Buna göre Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem veya Sahabe Radiyallahu Anhum'un sözleri okunduğunda içerisinde "şey" ya da "fail" sözcüğünün geçtiği görülürse bu ıstılâhî mana olduğu anlamına gelmez. Aksine lügati hakikat mi, genel örfi hakikat mi, özel "İstılâhî" hakikat mi ya da şeri hakikat mi diye doğru anlamını bulmak için araştırma yapılır.

c- Soru bizatihi özel sözcükler ile ilgili olur, cevap da sorudan bağımsız genel olarak gelmiş ise genellik cevabın değindiği konuda söz konusu olur. Soruda geçen sözcüklere özel olmaz. Örneğin Tirmizî Ebu Said'den sahih hadiste şunu rivayet etti: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَتَتَوَضَّأُ مِنْ بِيْرٍ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ الْمَاءَ طَهُورٌ لَا يُجَسُّهُ شَيْءٌ **Denildi ki: "Ey Allah'ın Rasulü! Budâa kuyusunun suyundan abdest alabilir miyiz?" Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Şüphesiz su temizdir, hiçbir şey onu kirletemez."**

Burada Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e Budâa kuyusu hakkında soruldu. Ama cevap Budâa kuyusundan bağımsız geldi, Budâa kuyusunu zikretmedi. Sadece **"Şüphesiz su temizdir, hiçbir şey onu kirletemez."** buyurdu. Bu yüzden genellik, su ile temizlenmek konusu için de geçerli olur. İster su, Budâa kuyusundan olsun isterse başka herhangi bir kuyudan olsun fark etmez. Genel lafzın konusu, Budâa kuyusudur denilmez. Aksine cevap geneldir, cevabın konusunu da içine alır. Sadece soru ile ilgili olmaz, yani "Şüphesiz su temizdir, hiçbir şey onu kirletemez." cevabına özel olmaz. Yani Budâa kuyusundan çıkarılan suyu hiç şey kirletemez konusuna özel değildir. Yani konu, su ile temizliktir. Konu, Budâa kuyusu değildir.

3- Şimdi sorularınıza cevap verelim:

a- Tirmizî hadisi: "Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e yağ, peynir ve kürk hakkında soruldu. O da şöyle buyurdu: وَالْحَرَامُ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، وَمَا سَكَتَ عَنْهُ **Helal, Allah'ın Kitabında helal kıldığıdır. Haram da Allah'ın Kitabında haram kıldığıdır. Hakkında sükût ettiği (bir şey söylemediği şey) ise bağışladığı şeyler zümresindedir.**" Ebu Davud'un rivayetinde ise **"...Hakkında sükût ettiği (bir şey söylemediği şey) ise, hakkında bağışladığı şeylerdir"** ifadesi geçti.

Kuşkusuz hadiste matuf olan [atfedilen] "Sükût buyurduğu da" ifadesi, en yakın matufun aleyhe [Üzerine atfedilene] ait olur. Buradaki matufun aleyh **"Haram da Allah'ın Kitabında haram kıldığıdır."** Yani hakkında sustuğu şey haramdan affedilmiş olandır, yani helaldir.

Buradaki genellik, sorunun konusunda olması gerekir. Ama cevap sorudan daha genel ve bağımsız olduğu için, konu sorudan değil, cevaptan alınır. Dolayısıyla cevap, ister kürk, peynir ve yağ ile ilgili olsun isterse helal ya da haram içerisine giren herhangi bir şey ile ilgili olsun, hükmü helal veya haram olan her şeyi kapsar. Bu dediğimiz ıstılâhi manaya göre "eşya" ya da fiil" sözcüğü altına giren her şey için geçerlidir. Örneğin eşya üzerine uygulanırsa helal burada mubah anlamına gelir. Fiil üzerine uygulanırsa helal burada haram dışındakiler yani "farz, mendup, mubah ve mekruh" anlamına gelir.

Beyhakî'nin Ebi Salebe Radiyallahu Anh'dan rivayet ettiği hadis: ... وَنَهَى عَنْ أَشْيَاءَ، فَلَا تَنْتَهَكُوها، **Bir şeyleri yasakladı. Onları işlemeyiniz, unutmaksızın size ruhsat olsun diye de bazı şeyler hakkında sustu onları araştırmayınız.**

Bu hadiste üç şey var:

Birincisi: “Bazı şeyler hakkında sustu.” Buradaki şey ıstılâha manada değil, yani fiil hariç demek değildir, aksine fiili de içerir. Örneğin şu ayet-i kerimede olduğu gibi: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءٍ إِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسْؤُكُمْ وَإِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنزَّلُ الْقُرْآنُ تُبْدَ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ **Ey iman edenler! Size açıklandığı takdirde, sizi üzecek olan şeylere dair soru sormayın. Eğer Kur'an indirilirken bunlara dair soru sorarsanız size açıklanır. Allah onları bağışlamıştır. Allah, Gafurdur, Halimdir.**” [Maide 101] Kurtubî'nin tefsirinde (C.6 S. 330'da) şöyle geçer:

(Tirmizî ve Darukutnî 'nin Ali Radiyallahu Anh'dan rivayet ettiği şu hadis: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ وَاللَّهُ عَلَى النَّاسِ حِجُّ النَّبِيِّ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفِي كُلِّ عَامٍ؟ فَسَكَتَ، فَقَالُوا: أَفِي كُلِّ عَامٍ؟ قَالَ: لَا وَلَوْ قُلْتُمْ نَعَمْ لَوْجَبَتْ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءٍ إِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسْؤُكُمْ **“Şu ayet-i kerime indiğinde “Oraya yol bulanlar için Beyti hacetmek Allah’ın insanlar üzerindeki bir hakkıdır.” Dediler ki: “Her yıl mı ey Allah’ın Rasulü?” Sustu. Dediler ki: “Her yıl mı ey Allah’ın Rasulü?” O da: “Şayet evet deseyseniz farz olurdu.” Buyurdu. Bunun üzerine Allah Subhanehu ve Teala şu ayeti indirdi: “Ey iman edenler! Size açıklandığı takdirde, sizi üzecek olan şeylere dair soru sormayın.”**”

Başka bir rivayette Darukutnî Ebu Hurayra'dan Allah’ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etti: يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْحَجُّ فَمَنْ رَجُلٌ فَقَالَ: فِي كُلِّ عَامٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَأَعْرَضَ عَنْهُ، ثُمَّ عَادَ فَقَالَ: فِي كُلِّ عَامٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: وَمَنْ الْقَائِلُ؟ قَالُوا: فُلَانٌ، قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ قُلْتُمْ نَعَمْ لَوْجَبَتْ وَلَوْجَبَتْ مَا أَطَقْتُمُوهَا وَلَوْ لَمْ تُطِيفُوهَا لَكَفَرْتُمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءٍ إِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسْؤُكُمْ **Ey insanlar! Size hac yazıldı” Bir adam kalktı ve “Her sene mi ey Allah’ın Rasulü?” dedi. Rasul ondan yüz çevirdi. Sonra tekrar aynı soruyu sordu: “Her sene mi ey Allah’ın Rasulü?” Bunun üzerine şöyle buyurdu: “Soran kimdi?” Dediler ki: “Filanca” Dedi ki: “Nefsimi elinde tutana yemin olsun ki şayet evet deseyseniz farz olurdu. Farz olduğunda da güç yetiremezsiniz. Güç yetiremediğiniz zaman da küfre girerdiniz” Bunun üzerine Allahu Teala şu ayeti indirdi: “Ey iman edenler! Size açıklandığı takdirde, sizi üzecek olan şeylere dair soru sormayın.” [Maide 101]) Bitti.**

Burada açıkça görülmektedir ki sorulan şey, hacdir. Hac ise “bir fiildir.” Ayette ise buna “eşya” dendi.

İkincisi: “Size ruhsat olsun diye de bazı şeyler hakkında sustu.” Matuf olan bu “sustu..”, en yakın matufun aleyh olan “Bir şeyleri yasakladı. Onları işlemeyiniz.” cümlesine ait olur. Yani buradaki ruhsat, “çığnemeyiniz” karinesinden hareketle kesin nehiydir “haramdır”. Yani hakkında sustuğu şey, haramdan ruhsattır yani helaldir. Bu dediğimiz husus eğer “şey” sözcüğü ıstılâhi anlamda olursa sorulan şey onun için de geçerli olur. Dolayısıyla burada helal, mubahtır. Eğer “fiil” sözcüğü ıstılâhi anlamda olursa sorulan şey onun için de geçerli olur. Buna göre helal burada, haram dışında olanlardır yani farz, mendup, mubah ve mekruhtur.”

Üçüncüsü: “Onları araştırmayınız” Bu cümle matufun aleyhe matuf olan ile bağlantılıdır. Hadisteki matuf, “Bazı şeyler hakkında sustu” ifadesidir. Matufun aleyh ise “Bir şeyleri yasakladı. Onları işlemeyiniz.” Cümlesidir. Yani helaldir, onun haramlığını araştırmayınız. Yoksa farz ve mendup bakımından hükümlerini araştırmayınız demek değildir... Buna göre hadisin manası şöyledir: Hakkında sustuğu şey helaldir. Sorunuz nedeniyle haram kılınacak olması korkusuyla haramlığını araştırmayınız. Nitekim Buhari hadisinde Sa'd ibn Ebi Vakkas'tan Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediği rivayet edildi: **إِنَّ أَعْظَمَ الْمُسْلِمِينَ جُرْمًا، مَنْ سَأَلَ عَنْ شَيْءٍ لَمْ يُحَرِّمْ، فَحَرَّمَ مِنْ أَجْلِ مَسْأَلَتِهِ “Müslümanların cürüm bakımından en büyüğü, haram olmayan bir şey hakkında soru soran ve bu sorusu yüzünden o şeyin haram kılınmasına sebep olan kimsedir.”**

... H. 25 Cumade'l Âhir 1434 M. 05/05/2013]

Açıktır ki yukarıda geçtiği üzere Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in sükût etmesi, teşrînin (hükümün) olmadığı anlamına gelmez, aksine şayet mesele eşya ile ilgiliyse mubah olduğu, şayet mesele fiil ile ilgiliyse farz, mendup, mubah ve mekruh olduğu anlamına gelir. Yani Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in sükût etmesi, yukarıda da açıklandığı gibi bir teşrîdir (hükümdür). Soru sormaktan nehyedilmesine gelince; bu, Rasul Sallallahu Aleyhi ve

Sellem'e bir şey hakkında sorulduğunda, cevap vermesi veya sükût etmesi halidir; şayet cevap verirse, hükmü açıkça vermiş demektir, şayet cevap vermeyip sükût etmişse, bu eşya veya fiilin helal olduğu hükmünü vermiş demektir. Sorudan nehyedilmesi ise, sorunun tekrarlanması ve Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem soru hakkında cevap verirken veya sükût ederken onun tekrar edilmesi hakkındadır.

Bu ise bir Müslümanın, bilmediği bir eşya veya fiil hakkında sormayacağı anlamına gelmez... Nitekim İslam Şahsiyeti kitabının üçüncü cildinde (Şeriat Gelmeden Önce Hüküm Yoktur) bölümünde şöyle geçmektedir: (Kur'an ve Sünnette bilmeme durumunda tevekküfu/durmayı ve hükümsüzlüğü esas almak değil, (hükmü öğrenmek için) sormak gerektiği sabittir. Allahu Teala şöyle buyurmuştur: فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ **“Eğer bilmiyorsanız zikir ehline sorun.”** [Nahl 43] Ebu Davud'un Cabir'den rivayet ettiğine göre Sallallahu Aleyhi ve Sellem, teyemmüm hadisinde şöyle buyurmuştur: أَلَا سَأَلُوا إِذْ لَمْ يَعْلَمُوا فَإِنَّمَا شِيعَاءُ الْعَجِيِّ السُّؤَالُ **“Madem bilmiyorlardı niye sormadılar? Şüphe yok ki, cehaletin şifası/çaresi sormaktır.”** Bunlar, duraksamanın ve hükümsüzlüğün asıl olmadığına delalet eder. Ayrıca Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in gönderilmesinden sonra hüküm şeriata ait olmuş ve şeriat gelmeden önce hüküm yok sayılmıştır. Bu nedendir ki hüküm şeriatın gelmesine yani tek bir mesele için bile şerî delilin varlığına bağlıdır. Bundan dolayı nasıl ki ancak şeriat geldikten sonra hüküm verilebiliyorsa yine ancak şerî delile dayalı olarak hüküm verilebilir. Şu halde asıl olan hüküm hakkında yani hüküm için şeriatla delil aramaktır.)

Bu nedenle sorunun nehyedilmesi, Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in hükmünü açıkladığı bir mesele hakkında sorması, bununla da yetinmeyip soruyu uzatmasından dolayıdır. Zira Hac farzdır derse, birkaç defa sorulmaz, şayet bir mesele hakkında sorulur ve Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem de onu, hükmü bilinen yani mubah olan başka bir şeye ilhak ederse, o zaman ona uyması ve özellikle de inzal sırasında (farz olması mümkün müdür?) veya benzeri detaylar hakkında bir daha sormaması gerekir. Çünkü bir insan, kendisini sıkıntıya sokarsa Allah da onu sıkıntıya sokabilir. Tıpkı şu ayet-i kerime de geçtiği gibi: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءٍ إِنْ تُبَدَّ لَكُمْ تَسْؤُكُمْ وَإِنْ سَأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنزَّلُ الْقُرْآنُ تُبَدَّ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ **“Ey iman edenler! Size açıklandığı takdirde, sizi üzecek olan şeylere dair soru sormayın. Eğer Kur'an indirilirken bunlara dair soru sorarsanız size açıklanır. Allah onları bağışlamıştır. Allah, Gafurdur, Halimdir.”** [Maide 101] Nitekim ayet-i kerimenin nüzul sebepleri hakkında şöyle geçmiştir:

- Sünen-i Tirmizi'de şöyle geçti; وَبِاللَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا **“Gitmeye gücü yetenin o evi ziyaret etmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır.”** [Al-i İmran 97] ayeti indiğinde şöyle dediler: Her yıl mı ey Allah'ın Rasulü? Sustu. Dediler ki: “Her yıl mı ey Allah'ın Rasulü?” O da: “Şayet evet deseydim farz olurdu.” Buyurdu. Bunun üzerine Allah Subhanehu ve Teala şu ayeti indirdi: **“Ey iman edenler! Size açıklandığı takdirde, sizi üzecek olan şeylere dair soru sormayın.”** Dedi ki: İbn Abbas ve Ebu Hureyra'dan rivayet ettiği bölümde Ebu İsa, Ali'nin hadisinin bu yönüyle hasen garip hadis olduğunu söyledi.

- Sahih İbn Hibban'da şöyle geçti; Ebu Hureyra Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in hutbe verdiğini ve şöyle buyurduğunu rivayet etti: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ قَدْ افْتَرَضَ عَلَيْكُمُ الْحَجَّ **“Ey insanlar! Allah size haccı farz kıldı.”** Bunun üzerine bir adam kalktı ve şöyle dedi: Her yıl mı ey Allah'ın Rasulü? Allah'ın Rasulü de: Adam sorusunu üç defa tekrarlayıncaya kadar sustu, sonra şöyle dedi: لَوْ قُلْتُ: نَعَمْ، لَوْجِبْتُ، وَلَوْ وَجِبْتُ مَا فُتِنْتُ بِهَا، ذُرُونِي مَا تَرَكَتُكُمْ، فَإِنَّمَا هَلَكَ الَّذِينَ قَبْلَكُمْ بِكَثْرَةِ سؤَالِهِمْ، وَاخْتِلَافِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ، فَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ، وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ، فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ **“Evet, deseydim farz olurdu ve onu yerine getiremezsiniz. Beni sizi serbest bıraktığım hususlarda rahat bırakınız. Zira sizden önceki topluluklardan nebilerine çok soru sorup yerine getirmeyenler helak oldular. O halde sizi bir şeyden nehyettiğimde ondan kaçınınız, size bir şeyi emrettiğimde de onu gücünüz yettiğince yerine getiriniz.”**

Ahmed Müsned'inde, Hakim Müstedrek'inde, Darekutni ve diğerleri de bu şekilde tahrir etmiştir...

Dolayısıyla Müslümanlar, kendilerine inek kesin denildiğinde ineğin özelliklerini ve durumunu sorgulamaya başlayan, bu yüzden ineğin özellikleriyle ilgili onlara vurgu yapılan Yahudiler gibi olmasınlar; oysa başlangıçta herhangi bir inek kesmiş olsalardı, bu onlar için

yeterli olacaktı.

Taberi'nin tefsirinde şöyle geçmektedir: [Allahu Teala'nın, **وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبُحُوا بَقَرَةً قَالُوا أَتَتَّخِذُنَا هُزُوعًا قَالِ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ** “Musa, kavmine: Allah bir sığır kesmenizi emrediyor, demişti de: Bizimle alay mı ediyorsun? demişlerdi. O da: Cahillerden olmaktan Allah'a sığınırım, demişti.” [Bakara 67] kavlinin ve Musa'nın onlara “Allah bir sığır kesmenizi emrediyor” şeklinde söylemesinin sebebinin tefsiri hakkındaki sözü; bize Muhammed İbn Abdulâla'nın şöyle dediğini rivayet etti, bize Mu'temir İbn Süleyman'ın Muhammed İbn Sirin'den, o da Ubeyde'den şöyle dediğini rivayet etti: İsrailoğullarından çocuğu olmayan -veya kısır olan- bir adam vardı. Dedi ki: Velisi onu öldürdü, sonra bir başkasının kapısının önüne koydu. (Ravi) Dedi ki: Bunun üzerine silaha sarılıncaya kadar aralarında kötülük meydana geldi. Dedi ki: Toplumun ileri gelenleri şöyle dediler; Allah'ın Rasulü aranızda olduğu halde niçin birbirinizi öldürüyorsunuz? Dedi ki: Bunun üzerine Allah'ın Rasulü'nün yanına geldiler, o da şöyle dedi: Bir sığır kesin. Onlar da dediler ki: Sen bizimle alay mı ediyorsun? Musa da: **أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ * قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ** “Cahillerden olmaktan Allah'a sığınırım. Onlar: “Bizim için Rabbiniz için dua et de kesilecek ineğin özelliklerini bize iyice açıklasın” dediler. Musa da: “Allah onun bir sığır olduğunu söylüyor.” [Bakara 67-68] ayetinden **فَذَبُّوْهَا وَمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ** “Bunun üzerine (onu bulup) kestiler, ama az kalsın kesmeyeceklerdi.” [Bakara 71] ayetine kadar okudu. Dedi ki: Sonra vurdu, ardından onlara onun katilini haber verdi. Dedi ki: Sığır ancak ağırlığına altınla alınırdı, şayet en düşük bir sığırı almış olsalardı bu onlar için yeterli olacaktı. Böylece bunun ardından katil de varis olamadı...

Dedi ki: Şayet kavim, kendilerine bir inek kesmeleri emrolunduğu zaman ineklerden birini gösterip onu kesmiş olsalardı, yeterli olacaktı. Ancak onlar kendilerine sıkıntı verdiler, Allah da onlara sıkıntı verdi. Şayet kavim, bir istisna yapıp şöyle deselerdi: **وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ** “Biz, inşaallah emredilene yapma yolunu buluruz.” [Bakara 70], asla o yolu bulamayacaklardı...]

Böylece yerli yerinde olmayan birçok soru, sorulması nehyedilen bir husustur.

Umarım bu kadarı yeterli olmuştur. Bilen ve hüküm verenlerin en hayırlısı Allah'tır.

Kardeşiniz

Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 11 Rabi'u'l Evvel 1443

M. 18/10/2021

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4182/>